

"את השיר הזה אין טעם לכתוב"

מי שנהרג, ומעשיר במותו את ארסנל ההתרסות של המשורר שאינו אלא משחק, כמוכן. עכשיו יוכל לכתוב, למשל, סונטה לזכר אמיל גרינצווייג, שבו פגע הרימון במקרה. העיקר שיהיה חומר ביד היוצר. בה נשוב לילד שואף הנקם שבשירו של ויקטור הוגו בקריאתו "אני רוצה אבקת שרפה וכדורים", אין אלימות ואין גסות, וגם לא משחק – אלא ויתור על מנעמי הילדות, למען החובה. ב"המנון לגוש" של לאור (ושוב, מה מגוחכת ההשוואה) מתחבא מאחורי השיר הילד-הרע המשחק במלחמה נגד ה"רעים" של השכונה והנשבה כל כך בקסמי משחק-הצעקה שאין הוא יכול עוד לחדול ממנה, והוא משתעבד לה, וצועק וצועק וצועק, והקללות שהוא מטיח בהם נהפכות לסימן-ההיכר שלו. שהרי הוא רק ילד ואו משורר, ו"הכל מותר לו".

ואולי באמת את השיר הזה לא היה טעם לכתוב, ולוא למען כבוד השירה – שהיא בעקיפין כבוד האדם. שכן מלות-שיר אין להשיב. מרגע צאתן לאוויר העולם הן יוצרות בעל כורחן ממשות, ומקמקות כוונות שקודם לכן לא העזו לבטאן. לכן, לאחר שנולדה שורת השיר "ובמציאותנו דם נערים פלסטיניים", מי זה יערוב לנו שבפסח הבא לא כך אכן יהיה?!

פיתרון סמלי פשוט שנועד לתרץ בעינינו, הקוראים הנינוחים, את העובדה שאפשר ליצור יצירה אסתטית המבוססת על טבח.

ועדיין שירתו של הוגו גדולה ומפעימה, משום האמת הפנימית שבה, עד שמנוחך לעמת אותה עם השירים-העיתונאיים של לאור. ובכל זאת, הפוזה של המשורר המהסס לכתוב ומאשים עצמו באי-מצפוניות היא אותה פוזה, ובסופו של דבר אין לאור אלא אחד מני רבים שנישבו בקסמיה של האפשרות הרומנטית לשחק את תפקיד המנוכרים לעצמם כמשוררים, כתוצאה מהמלחמה בלבנון ומעשי העוול בשטחים. נשוב עתה אל "ההמנון לגוש". לכאורה כל מה שנאמר פה עד עתה אינו נוגע לו, שכן אין בשיר-התרסה זה כל אותה התדיינות של המשורר עם עצמו. המלים מושמות היישר בפי ה"רעים", (אנשי גוש אמונים), שהשיר אמור להיות הצעת-המנון אירונית בשבילם. לי, מכל מקום, מזכיר השיר הזה את ההתגרויות שבילדותנו, בתנועת הנוער, נהגנו להטיח בבני תנועות נוער אחרות. והאופי ה"שכונתי" הזה חי בשיר, בפשטות שלו, בשטחיות שלו, ברישעות שלו: לאור-הילד משחרר בילדותיות-רומנטית ופאתטית את מטעני האיבה שלו כלפי ה"דוסים" של גוש אמונים, כשם שבימים משכבר (ואולי נוהגים גם היום) נהגנו לשיר "הצופים הפוצים מן התחת הם יוצאים", או השיר הידוע על הגרגיר שדחף הזרזיר לאחוריה של פרה, שממנו יצא השומר הצעיר, וכן הלאה.

פוזת "הילד הרע" לעולם נוחה, משום שהנוקט אותה אינו מלכלך בסופו של דבר את ידיו "על אמת", ונשאר בתחום משחק-ההתגרות, שהרי הוא רק ילד ואו משורר. על פי כללי משחק זה מתריסים, וממתנינים לתגובתו הזועמת של ה"קורבן", כדי להשיב מלחמה שעה, ובין "סיבוב" זה לאחר מזרקים רימונים ונהרג

"את השיר הזה אין טעם לכתוב". בשורה זו חותם יצחק לאור – זה ששירו "המנון לגוש" הסעיר לזמר-מה, ולא דווקא מטעמים ספרותיים, את קריית הספר הישראלית ובשיר מס' 48 שבקובץ שלו "נסיעה" מנסה לאור לכתוב על תלמידה ערבית בת 17 משכם שנורתה בידי חייל ישראלי. אך בסופו של השיר-הדיווח הוא מגיע אל המסקנה שאין טעם לעסוק בליריקה שעה שמעשי עוול נעשים מעבר לסף. "מה שצריכים הילדים מהכיתה של לינה איננו שיר" סותם לאור ואינו מפרש.

בטור אחריו בשיר "המנון לגוש", שבגינו זכה כאמור יצחק לאור בפרסומת רבה מן ההפקר, אינני יכול שלא להעיר כי הפוזה הזו, החוזרת תכופות בשיריו של לאור, של כתיבת שיר בנושא ההסתייגות משירה ובדבר הצורך "לעלות על הבריקאדות", אין בורגנית ונדושה ממנה. כשקראתי בשעתו את ספרו של לאור, ואת אותו שיר על הילדה משכם, נזכרתי מייד – איזו אירוניה! – בשירו הקלאסי של ויקטור הוגו "הילד", שכיום מדקלמים אותו ילדים צרפתיים מחונכים בעל-פה בבתי הספר. עניינו הטבח שביצעו הטורקים בכיו, אי הולדתו של הומרוס. הוגו, שרוחו נודדת אל האי, פגש בין עיי ההריסות ילד יווני, והוא מנסה לפתותו במיני מתנות דמיוניות כדי לפצותו על העוול. אך הילד דוחה את כולו. "אני רוצה אבקת שריפה וכדורים", הוא מסיים בפסקנות את השיחה.

אין צורך לומר עד כמה שחוקה הרטוריקה ההומניסטית הזאת היא גם מזוייפת – לפחות בעינינו, במאה ה-20. שכן לא טובת הנטבחים היווניים בפיו עניינה בסופו של חשבון את הוגו, אלא רצוננו-שלו, כמשורר רומנטי, להיות מסוגל בעת ובעונה אחת לחוות זעזוע ולתעד אותו. מראה הטבח המחריד אינו אלא משמש עילה לכן. הילד הוא

חני ציפר

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י המרכז לתרבות ולחינוך

המרכז לתרבות ולחינוך יוזם ומפתח פעילות עניפה המיועדת לטיפוח התרבות והאמנות ולעידוד החינוך וההשכלה וכן פעולות הסברה והכשרה בנושאי תנועת העבודה וההסתדרות.

במסגרת זו מתקיימים:

- כנסים אמנותיים (מקהלות, ערבי זמר, ריקודי-עם).
- חוגי לימוד במגוון נושאים בתחומי חברה, כלכלה, יחסי עבודה, פסיכולוגיה, ועוד.
- חוגים לידיעת הארץ ולהנחלת הלשון.
- פעילות תרבותית ואמנותית בחוגי נוער, סטודנטים וצעירים.
- רעיוניים וימי-שיח למחנכים, הורים, עובדי הוראה.
- מפגשים עם סופרים ואמנים.
- ערבי ראיונות במועצות המועלים.

בית הוועד הפועל, רח' ארלוזורוב 93, ת.ד. 303, תל-אביב
טלפון 03-431111 מיקוד 61002

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י "מפעלי תרבות וחינוך בע"מ"

"מפעלי תרבות וחינוך בע"מ" הינה חברת-אם לחברות-בת ומחלקות שכל אחת מהן עוסקת בתחום מוגדר וכולן יחד פועלות בתחומי התרבות והחינוך.

- מישל"ב – מכון ישראלי להשכלה.
- מחלקת הקולנוע בע"מ.
- הפקות אירועים ולשכת אמנים.
- הפקת סרטים, ספרית קסטות, וידאו ועריכה.
- מחלקת הוצאה לאור.
- אולפנה למוסיקה.
- מפעלי נופש, עיון וטיול.
- ספריה למוסיקה ע"ש נסימוב.
- תכניות אור-קוליות.
- בית דוד, מרכז נופש ומרכז סימניוני באשקלון

לקבלת שירות ומידע בכל התחומים הנ"ל
נא לפנות:

מפעלי תרבות וחינוך בע"מ
רח' ויצמן 53, תל-אביב
טלפונים: 03-219181, 03-256723